

رسالات زندان پولس

راهنمای مطالعه

درس
سوم

پولس و افسسیان

THIRD MILLENNIUM

MINISTRIES

Biblical Education. For the World. For Free.

فهرست مطالب

چگونه از این درس و راهنمای مطالعه استفاده کنیم

آمادگی

(۱) مقدمه

(۲) پیش‌زمینه

نویسندگی

مخاطب اصلی

مخاطب ثانوی

هدف

پادشاهی خدا

چالش‌ها

(۳) ساختار و محتوا

تحيات

شکرگزاری

دعا

بدنهٔ نامه

شهروندی

اداره

قانون زندگی

تحيات پایانی

(۴) کاربرد امروزی

احترام به پادشاه

ستایش و پرستش

اطاعت

بنای پادشاهی

فتح جهان

(۵) نتیجه‌گیری

سوالات مرور

سوالات کاربردی

چگونه از این درس و راهنمای مطالعه استفاده کنیم

این راهنمای مطالعه برای استفاده در کنار درس تصویری مربوط به آن طراحی شده است. اگر به نسخه تصویری درس دسترسی ندارید، می‌توانید راهنمای مطالعه را با نسخه صوتی و یا متن درس استفاده کنید. به علاوه، درس و راهنمای مطالعه برای استفاده در یک محیط آموزشی در نظر گرفته شده است، اما در صورت لزوم می‌تواند برای مطالعه شخصی نیز مورد استفاده قرار بگیرد.

قبل از تماشای درس

- **آمادگی:** همه مطالب پیشنهادی را بخوانید.

برای تماشا برنامه‌ریزی کنید: در قسمت یادداشت‌های راهنمای مطالعه، درس به قسمتهایی که با تصویر مرتبط هستند تقسیم شده است. از زمان‌هایی که داخل پرانتز در کنار هر قسمت اصلی آمده استفاده کنید تا معلوم شود آغاز و پایان قسمتی که باید تماشا کنید کجاست. درس‌های هزاره سوم مجموعه‌ای است با انبوهی از اطلاعات؛ بنابراین شاید بخواهید مابین بخش‌ها استراحت کنید. وقت استراحت باید در قسمت‌های اصلی برنامه‌ریزی شوند.

• در حین تماشای درس

- **یادداشت بردارید:** از بخش یادداشت‌ها برای دنبال کردن درس و نوشتن نکات اضافی استفاده کنید. بیشتر مطالب اصلی در این یادداشت‌ها خلاصه شده‌اند اما می‌توانید مطالب تکمیلی خود را در این قسمت به آن اضافه کنید. بهتر است جزئیات تکمیلی را برای به خاطر سپاری، تشریح و دفاع از موضوع اصلی یادداشت کنید.
- **تصویر را متوقف و بخش‌هایی را بازپخش کنید:** شاید متوقف کردن تصویر یا پخش دوباره آن در بعضی مقاطع برای نوشتن یادداشت‌های اضافی، مرور مفاهیم دشوار و یا بحث روی نکات مورد علاقه مفید باشد.

• بعد از مشاهده درس

- **سوالاتی برای مرور:** به این سوالات در جاهای خالی جواب دهید. بهتر است به جای اینکه به صورت گروهی به آنها پاسخ دهید، به صورت انفرادی انجام دهید.
- **سوالات کاربردی:** سوالات کاربردی برای تکالیف یا موضوع بحث گروهی مناسب هستند. تکالیف نوشتنی بهتر است برای هر سوال و جواب از یک صفحه بیشتر نشود.

جهت دریافت سایر دروس و راهنمای مطالعه به بخش فارسی خدمات مسیحی هزارهٔ سوم مراجعه کنید:

farsi.thirdmill.org

راهنمای مطالعه

رسالت زندان پولس: درس ۳

پولس و افسسیان

آمادگی

رساله به افسسیان را بخوانید.

مقدمه

پیش‌زمینه

نامه‌های پولس شبانی و دلسوزانه هستند، و مستقیماً به مشکلاتی می‌پردازند که کلیسا در قرن اول با آنها روبرو بود.

نویسندگی

تعدادی از محققین امروزی، استدلال کرده‌اند که رساله به افسسیان توسط یکی از شاگردان پولس نوشته شد. اما دلایل بسیار خوبی برای رد این نظریه وجود دارد:

- خودِ نامه ابراز می‌کند که توسط پولس نوشته شده است (افسیان ۱: ۱).
- هرگاه که کلیسا عدم اصالت نامه‌ای را کشف کرد، آن را رد کرد (دوم تسالونیکیان ۲: ۱-۳).
- رسالهٔ افسسیان هم از نظر آموزه و هم لحن شباهت زیادی به نامه‌های دیگر پولس دارد.

- بر طبق باب‌های ۱۹-۲۱ اعمال رسولان، پولس موسس کلیسای افسس بود و دو سال در این شهر زندگی کرد.

مخاطب

مخاطب اصلی

پولس کلیسای افسس را به عنوان مخاطب خود معرفی کرد (افسیان ۱: ۱).

افسس، پایتخت استان رومی آسیا بود.

بسیاری از جزئیات در نامه، به‌طور خاص به افسس مربوط می‌شوند:

- پولس علیه «اعمال بی‌ثمر ظلمت» تعلیم داد، و بر نبرد مسیحیان علیه بت‌ها تأکید کرد (افسیان ۵: ۱۱؛ ۶: ۱۱-۱۲).

- پولس از مسیح به عنوان «تغذیه کننده» یا «پرورش دهنده» کلیسا صحبت می‌کند و اینکه چطور مسیح کلیسا را به عروس درخشنده «پر جلال» خود تبدیل می‌کند (افسیان ۵: ۲۷-۲۹).

چند نفر از پدران کلیسای اولیه شهادت داده‌اند که پولس این نامه را به افسسیان فرستاد.

«از سنت حقیقی کلیسا می‌آموزیم که این رساله به افسسیان فرستاده شد، و نه لائودیکیان» (ترتولیان، علیه مارسیون، جلد پنجم فصل ۱۷).

مخاطب ثانوی

در قرن اول، تعدادی از کلیساها در دره لیکوس رشد کردند.

- کولسی
- لائودیکیه
- هیراپولیس (احتمالا)

الف. مخاطبین نا آشنا

بخش قابل توجهی از مخاطبین پولس کسانی بودند که او خود به صورت دست اول ایمان آنها را ندیده بود (افسیان ۱: ۱۵؛ ۳: ۲-۳).

نامه پولس حاوی هیچگونه ارجاعات شخصی نیست. این موضوع نشان می‌دهد که او می‌خواست نامه‌اش بعد از افسس، به کلیساهای مختلفی منتقل شود و آنها کلیساهایی بودند که او با آنان نا آشنا بود.

ب. رابطه

شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد رسالهٔ پولس به افسسیان به کلیساهای درهٔ لیکوس مربوط می‌شد:

- تیخیکوس نامه‌های پولس را به افسس، کولسی، و احتمالاً لائودیکیه رساند (افسیان ۶: ۲۱-۲۲؛ کولسیان ۴: ۷-۸، ۱۶).
- کلیساهای درهٔ لیکوس در طی دوران زندان، جایگاه والایی در ذهن پولس داشتند (کولسیان ۲: ۱؛ ۴: ۱۲-۱۳).
- نامه‌های پولس به افسسیان و کولسیان به مشکلات مشابهی می‌پردازند (کولسیان ۱: ۱۶؛ افسسیان ۱: ۲۰-۲۲).

هدف

پولس به مشکلات چندین کلیسا در اماکن مختلف پاسخ داد که بسیاری از آنها را هرگز ملاقات نکرده بود.

پادشاهی خدا

پولس صراحتاً شانزده بار در نامه‌هایش به پادشاهی خدا اشاره داشت، و به دفعات از دیگر واژگان سلطنتی نیز استفاده کرد.

پادشاهی مسیح در همپوشانی اعصار وجود دارد:

- عصر حاضر – گناه و مرگ
- عصر آینده – خدا برکات و لعنت‌های نهایی خود را نازل خواهد کرد.

هسته خدمت رسولانی پولس را موعظه درباره پادشاهی خدا شکل می‌داد (اعمال ۲۸: ۳۰-۳۱).

پیغام انجیل این است که پادشاه الاهی ما از قدرت و اقتدار خود استفاده می‌کند تا:

- دشمنانش را مطیع کند.
- گناه را مغلوب کند.
- قوم را از اسارت ایشان رهایی دهد.
- آنان را به عنوان حاکمان بر زمین جدید منصوب کند.

وقتی پولس درباره ماهیت پادشاهی خدا به افسسیان تعلیم داد، داشت تصویر بزرگتری از انجیل به دست‌شان می‌داد.

به شش طریقی که پولس در افسسیان توجهات را به پادشاهی خدا معطوف کرد:

- شهروندی، ۲: ۱۲، ۱۹

در عهد عتیق، قوم خدا تحت یک پادشاهی، سازمان داده شده بودند.

ارزشمندترین و شناخته شده‌ترین شهروندی در زمان پولس، شهروندی امپراتوری روم بود.

- وراثت، ۱: ۱۴؛ ۱۸؛ ۵: ۵۵

حق وراثت فقط در اختیار شهروندان پادشاهی‌ها بود. پولس صریحا میراث ما را به پادشاهی مسیح ربط می‌دهد.

- خدمت سربازی، ۶: ۱۰-۱۸

جنگ به طور مستقیم با مفهوم پادشاهی ارتباط داشت.

پافشاری پولس درباره مشارکت مسیحیان در نبرد روحانی، حاکی از تابعیت در پادشاهی خدا بود.

- حاکمیت بر آفرینش، ۱: ۲۰-۲۶

حاکمیت بر آفرینش به پادشاهی خدا مربوط بود.

- خاستگاه اسامی، ۳: ۱۵

در عهد عتیق، قوم خدا به اسم او خوانده می‌شدند چون آنان بخشی از پادشاهی وی بودند.

برای آنانی که در امپراتوری، شهروندی دریافت می‌کردند معمول بود که نام کسی که ضامن آنها برای شهروندی شده بود یا نام امپراتوری که شهروندی را اعطا کرده بود بر خود بگیرند (عاموس ۹: ۱۱-۱۲).

- سفیر، ۶: ۲۰

هم در عهد عتیق و هم در محیط رومی، یک سفیر نماینده رسمی پادشاه یا امپراتور بود.

چالش‌ها

پولس به چالش‌های بسیاری اشاره کرد که کلیساهای افسس و دره لیکوس با آنها روبرو بودند:

- ذات گناه‌آلود

پولس تعلیم داد که گناه نباید مشخصه شهروندان پادشاهی خدا باشد (۵: ۵).

- تنش‌های نژادی

پولس از تصویر پادشاهی خدا استفاده می‌کند تا به موضوع تنش نژادی یا قومیتی بین یهودیان و ام‌ها در کلیسا پردازد (۲: ۱۱-۱۳).

پولس دربارهٔ کلیسا از منظر شهروندی و عهدها بحث کرد.

پولس تعلیم داد که یهودیان و غیر یهودیان با یکدیگر صلح کرده‌اند، چون شهروندان یک پادشاهی هستند.

- نیروهای شیطانی

پولس علیه معلمین کذب‌های صحبت کرد که مسیحیان را به پرستش نیروهای روحانی (شامل شیاطین)، و اصول ابتدایی خاک، آب، آتش، و هوا ترغیب می‌کردند (۲: ۱-۲، ۶: ۱۲).

ساختار و محتوا

تحیات، ۱: ۱-۲

تحیات عنوان می‌کند که نامه از طرف پولس رسول آمده است، و اشاره می‌کند که او رسالت خود را «به ارادهٔ خدا» یافته است.

شکرگزاری، ۱ : ۳-۱۴

این تنها نامه کائنی پولس است که در پس تحیات آن چنین بخشی از شکرگزاری می‌آید.

رحمت‌های عظیم همیشه توسط پادشاهان باستانی به مردم‌شان اعطا می‌شد.

پولس خدا را برای میراث ما در مسیح شکر کرد.

دعا، ۱ : ۱۵-۲۳

پادشاهی خدا، محتوای دعای پولس را تشکیل می‌دهد.

پولس در صحبت از موارد زیر به حاکمیت مطلق خدا اشاره کرد:

- «عظمت بی‌نهایت قوت» و «عمل توانایی قوت» پدر
- پادشاهی مسیح فراتر از تمام حاکمان دیگر

مسیح میراث خود را با ما تقسیم می‌کند و بنابراین، میراث او میراث ما نیز هست.

بدنه نامه، ۲: ۱-۶: ۲۰

بدنه اصلی نامه بر تضاد بین پادشاهی عادل خداوند از یک سو، و پادشاهی گناه‌آلود شیاطین و انسانیت سقوط کرده از سوی دیگر متمرکز می‌شود.

شهروندی، ۲: ۱-۲۲• **تولد در پادشاهی تاریکی، ۲: ۱-۲۲**

نژاد بشری گناهکار و سقوط کرده است:

- روحاً مرده
- ذات پلید
- دشمنان خدا
- تحت غضب خدا

پیش از اینکه خدا ما را نجات بدهد، ما به اراده خود پیرو ذات گناه‌آلودمان هستیم، و شیطان، رییس قدرت هوا را خدمت می‌کنیم.

• **انتقال به پادشاهی نور، ۲: ۴-۱۰**

خدا از امتیاز سلطنتی خود برای انتقال قوم خویش به پادشاهی نور استفاده می‌کند تا آنان بتوانند:

- به لحاظ روحی زنده باشند
- ذات جدیدی داشته باشند
- خدا را خدمت کنند
- به جای غضب و داوری، مشتاقانه منتظر ثروت خود در عصر آینده باشند.

• **ماهیت شهروندی در پادشاهی نور، ۲: ۱۱-۲۲**

خدا آرمان عهد عتیق درباره تجمیع یهودیان و غیر یهودیان در یک پادشاهی تحت حاکمیت مطلق خدا را محقق ساخت.

اداره، ۳: ۱-۲۱

پولس پیش از دستگیری در اورشلیم، به مشایخ کلیسای افسس هشدار داد که در برابر معلمین کذب از خود مراقبت کنند (اعمال ۲۰: ۲۸-۳۰).

در زمان پولس، خدا از طریق مقام رسولی پادشاهی خود را اداره کرد؛ مقامی که امروزه دیگر وجود ندارد.

رسولان صاحب فیضی خاص از طرف خدا بودند که به آنان در خدمتشان قدرت می‌بخشید، و مکاشفه‌ای خاص از طرف خدا که به آنان حقیقت لغزش‌ناپذیر را آموخت (افسیان ۳: ۲-۷).

خدا پولس را تعیین کرد تا رسول او و نماینده رسمی او بر زمین باشد. و این رسالت به کلام پولس چنان اقتداری می‌بخشید که گویی خودِ خدا صحبت می‌کند.

پولس دعا کرد که روح‌القدس اذهان مردم را روشن کند تا اقتدار و تعالیم او را بپذیرند (۳: ۱۴-۲۱).

قانون زندگی، ۴: ۱-۶: ۲۰

• نظم کلیسایی در پادشاهی، ۴: ۱-۱۶

وقتی هر شخص ماموریت محول شده به خود را انجام می‌دهد، به مسیح سود می‌رساند. و چون به مسیح سود می‌رساند، به کل پادشاهی سود می‌رساند (۴: ۸).

پولس خداوند را مانند پادشاهی پیروز که از جنگ بر می‌گردد به تصویر کشید (مزمور ۶۸: ۱۸).

مسیح هدایای خود را طوری تقسیم کرد که شهروندان پادشاهی او را قادر می‌سازد تا یکدیگر را خدمت کنند.

• پالایش پادشاهی، ۴: ۱۷-۵: ۲۰

فساد درون پادشاهی نور باقی می‌ماند.

آن دسته افراد در پادشاهی نور که ایماندار هستند، ذات جدیدی دارند که برای غلبه بر گناه می‌توانند روی آن حساب کنند.

پادشاهی خدا می‌بایست تا حد امکان از نظر اخلاقی پاک باشد؛ باید شخصیت پادشاه خود را منعکس کند.

• **نظم خانوادگی در پادشاهی، ۵: ۲۱-۶: ۹**

روابط صحیح مبتنی بر اقتدار می‌باید در تمام سطوح پادشاهی مسیح حفظ شود.

همگان می‌باید به آنان که صاحب مناصب راهبری، موثر، و مقتدر در کلیسا هستند احترام بگذارند.

آنانی که در مناصب راهبری هستند باید برای منفعت همگان کار کنند.

• **نبرد پادشاهی، ۶: ۱۰-۲۰**

هر شخصی در پادشاهی نور خوانده شده است تا در سپاه خداوند خدمت کند و در این نبرد روحانی علیه پادشاهی تاریکی بجنگد.

برای اطمینان از اینکه می‌توانیم در برابر دشمنان او محکم بایستیم، او زره خود را به ما پوشانده است و ما را به کلام خود مسلح کرده است.

تحيات پایانی، ۶: ۲۱-۲۴

پولس در این بخش کوتاه، برکات پایانی را ارائه، و اشاره کرد که تیخیکوس این نامه را خواهد رساند.

کاربرد امروزی

احترام به پادشاه

پادشاه الاهی ما، کارهای خارق‌العاده بسیاری برای ما انجام داده است که باید مشتاقانه، با احترام گذاشتن به او واکنش نشان دهیم؛ به خصوص از طریق:

- شکرگزاری
- اطاعت
- وفاداری

خدا محبت خود را اینطور به تصویر می‌کشد:

- ما را از نو متولد می‌کند
- ما را به پادشاهی خود منتقل می‌کند
- ما را در منصب اقتدار و احترام قرار می‌دهد
- میراث‌مان را به ما می‌بخشد

محبت – وفاداری و سرسپردگی معمولاً اینطور ابراز می‌شود:

- از طرف پادشاه با سخاوت و حفاظت
- از طرف بندگان، با اطاعت و وفاداری

وفاداری خدا به ما از طریق مهربانی و حفاظت او، و نیز اموری مانند موارد ذیل ابراز می‌شود:

- از پیش برگزیدگی
- مرگ مسیح به جای ما
- احیای روح ما
- شهروندی ما در پادشاهی خدا
- اتحاد ما با مسیح، پادشاه آسمانی
- جلالی که در آینده میراث ما است

پولس با نسبت دادن جلال به خدا در ستایشی پرستش‌وار او را تکریم کرد (افسیان ۳: ۱۷-۴: ۱).

پولس خوانندگان خود را تشویق کرد تا از طریق اطاعت و یک زندگی ارزشمند به خدا احترام بگذارند.

ستایش و پرستش

ما باید قدردانی قلبی خود را از طرق ذیل ابراز کنیم (۵: ۱۹-۲۰):

- مزامیر
- سرودهای روحانی
- موسیقی در دل‌های مان

پولس چند نمونه از ستایش را به ما ارائه داد تا از آنها پیروی کنیم؛ شامل:

- ستایش مقدماتی او در افسسیان ۱: ۳-۱۴
- دعای پرستش‌وار او در افسسیان ۳: ۱۴-۲۱

اطاعت

پولس به ما تعلیم داد تا با اطاعت از پادشاه آسمانی‌مان به او احترام بگذاریم (۵: ۸-۱۰؛ ۶: ۲۴).

محبت ما برای خدا می‌باید:

- بی‌فساد
- بی‌پایان
- مداوم
- سرسپرده
- و پایدار باشد.

خدا ما را در مسیح دوباره خلق کرد که بتوانیم شهروندان مولد پادشاهی او باشیم و اعمال نیکویی که به ما سپرده است را انجام دهیم (۲: ۸-۱۰).

بنای پادشاهی

خدا از ما می‌خواهد تا در رشد پادشاهی زمینی او با وی همکاری کنیم (۲: ۱۹-۲۲).

پادشاهی خدا یک بنا، و هر مسیحی یک سنگ در ساختمان آن است.

هدف این بنا آن است که محل اسکان خدا شود تا خدا بتواند در میان قوم خود ساکن شود.

وقتی پولس تعلیم داد که یهودیان و غیر یهودیان هر دو به عنوان هیكل خدا در حضور او خواهند زیست، منظورش این بود که پادشاهی خدا به سوی هدف نهایی خود در حرکت است (اشعیا ۶۶: ۱۹-۲۰).

تصویر بزرگ:

- احترام به خدا
- زندگی در حضور او
- تلاش برای فزونی جلال مسیح به جای خودمان

ما می‌باید نسبت به یکدیگر فروتن باشیم و تشخیص دهیم که هیچ ایمان‌داری مستحق برکت بیشتر از دیگری نیست.

ما باید از این دو موضوع توبه کنیم:

- از تمام راه‌های اشتباهی که از یکدیگر جدا شده‌ایم
- به اشتباه خود را از دیگران برتر پنداشته‌ایم

ما باید تمام ایمانداران را در جایگاهی برابر با خود در پادشاهی خدا بپذیریم.

تشبیه دیگری که پولس اکثراً در نامه خود به افسسیان از آن استفاده کرد، تشبیه بدن مسیح بود (۴: ۱-۱۶):

- مسیح سر است
- همه ایمانداران با یکدیگر بدن مسیح را تشکیل می‌دهند

تصویر بدن نیز مانند تشبیه هیکل، پادشاهی خدا را توصیف می‌کرد:

- مسیح به عنوان پادشاه در آسمان نشسته است
- برای منفعت قوم خود، کلیسا، حکمرانی می‌کند.

کامل‌ترین استفاده پولس از تصویر بدن مسیح، در ۴: ۱-۱۶ ظاهر می‌شود که پولس در مورد نظم کلیسایی در پادشاهی استدلال می‌کرد.

خدا راهبران را در کلیسا قرار داد که می‌باید بقیه ما را برای خدمت به یکدیگر آماده کنند.

این راهبران می‌بایست کلیسا را به سوی دو هدف راهنمایی کنند:

- یگانگی ایمان
- رسیدن «به قامت پری مسیح»، یعنی تمام خلقت را تحت پادشاهی مسیح در آوردن

محبت هم باید خصیصهٔ تعلیم راهبران باشد، و عمل خدمت کلیسا.

محبت ما برای همسایگان مان:

- احساس ارتباط شخصی صرف نیست
- تعهدی وفادار و فداکار است که منفعت آنان را می‌جوید

فتح جهان

پادشاهی خدا در حال حاضر با عصر حاضر گناه و مرگ، همزیستی و هم‌پوشانی دارد. در این مدت، نیروهای خدا – شامل کلیسا – علیه پادشاهی شیاطین و انسان‌های سقوط کرده می‌جنگند.

ما از طریق ارتباطمان با مسیح، در نبرد علیه نیروهای شیطانی، دست بالا را داریم.

وجود کلیسا به سرنوشت تمام دشمنان خدا شهادت می‌دهد (افسیان ۳: ۸-۱۱).

اثبات آغاز پادشاهی خدا:

- وجود کلیسا
- بخشودگی کلیسا
- تقدیس کلیسا

مسیح به عنوان پادشاه عالم برتری یافت تا کلیسا برکت بیابد (۱: ۲۲-۲۳).

نتیجه‌گیری

سوالاتی برای مرور

۱. چرا باید باور کنیم که پولس رساله به افسسیان را نوشته است؟

۲. چرا پولس رساله به افسسیان را نوشت؟

۳. آگاهی از پیش‌زمینهٔ رساله به افسسیان چطور به شما در درک بهتر این رساله کمک می‌کند؟

۴. تعلیم پولس دربارهٔ دعا و پرستش چطور در هدف کلی ساختار این رساله قرار می‌گیرد؟

۵. تعلیم پولس در رساله به افسسیان دربارهٔ شهروندی، اداره، و قانون زندگی در پادشاهی خدا را تشریح کنید.

۶. مسیحیان چگونه و چرا باید پادشاه الاهی ما را تکریم کنند؟

۷. چرا مسیحیان باید برای بنای پادشاهی خدا بکوشند؟

۸. تعلیم پولس دربارهٔ عصر حاضر و عصر آینده را تشریح کنید.

۹. مسیحیان باید چه پاسخی نسبت به برکاتی نشان دهند که از مسیح، پادشاه ما، دریافت می‌کنند؟

سوالات کاربردی

۱. شهروند پادشاهی خدا بودن چه برکات و منافی دارد؟
۲. درک شما از انجیل چطور با تعلیم پولس درباره پادشاهی خدا سازگاری دارد؟
۳. تعلیم پولس درباره پادشاهی خدا چطور باید برخورد شما نسبت به مسیحیانی از پیش‌زمینه‌های فرهنگی و نژادی دیگر را شکل دهد؟
۴. دکتر کید اشاره کردند که هر ایماندار در مسیح، آنطور به حساب می‌آید که گویی خود مسیح است. این موضوع چه تاثیرات عملی‌ای می‌تواند در زندگی مسیحی شما داشته باشد؟
۵. چه تفاوتی باید بین برخورد ما با افراد درون پادشاهی خدا و آنانی که به پادشاهی تاریکی تعلق دارند وجود داشته باشد؟
۶. با توجه به تعلیم پولس در رساله به افسسیان، چه امور عملی‌ای وجود دارند که می‌توانید انجام دهید تا در رسیدن شما به هدف پاکی اخلاقی موثرتر باشند؟
۷. چطور رابطه یک پادشاه و رعیت او به رابطه خدا و ایمانداران شباهت دارد؟
۸. مهم‌ترین نکته‌ای که از این درس آموختید چه بود؟